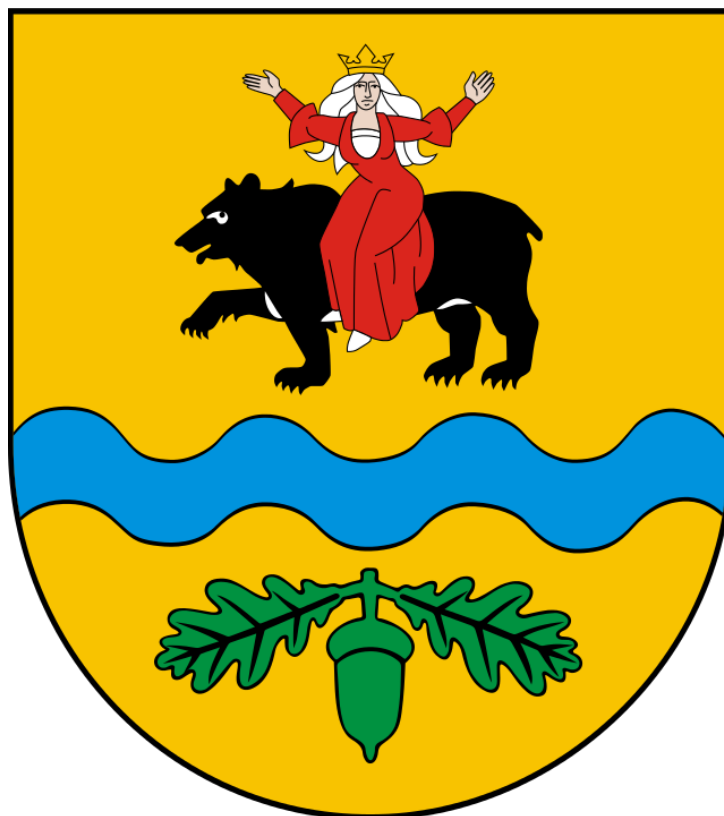

Załącznik do Uchwały Nr VII/62/2015 Rady Powiatu w Tomaszowie Mazowieckim z dnia 26 marca 2015 r.

**PROGRAM DZIAŁAŃ SAMORZĄDU POWIATOWEGO NA
RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ I AKTYWIZACJI
ZAWODOWEJ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
W POWIECIE TOMASZOWSKIM, NA LATA 2015 – 2018.**

Tomaszów Mazowiecki 2015

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
1. Diagnoza stanu wyjściowego niepełnosprawności w powiecie tomaszowskim.....	4
1.1. Specyfika potrzeb osób niepełnosprawnych.....	4
1.2. Instytucje działające na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie tomaszowskim.....	6
1.3. Poziom zaspokajania potrzeb osób niepełnosprawnych w powiecie tomaszowskim w latach poprzednich i występujące niedostatki.....	8
1.3.1. Pojęcie „niepełnosprawność” w świetle przepisów.....	8
1.3.2. Populacja osób niepełnosprawnych w powiecie tomaszowskim na tle kraju, województwainnych powiatów w województwie łódzkim.....	9
1.3.3. Formy i zakres wsparcia osób niepełnosprawnych przez Powiat Tomaszowski w latach 2011 -2014. Analiza społeczno-ekonomiczna niepełnosprawnych korzystających ze wsparcia	12
1.3.4.1. Rehabilitacja zawodowa - PowiatowyUrząd Pracy.....	12
1.3.4.2. Rehabilitacja społeczna —Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.....	21
2. Założenia ogólne Programu.....	31
2.1. Zadania samorządu powiatowego z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.....	31
2.1.1. Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej.....	31
2.1.2. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej.....	32
2.2. Czas trwania i zasięg Programu.....	33
2.3. Odbiorcy Programu.....	33
2.4. Wartość dodana Programu.....	33
3. Cel ogólny, cele szczegółowe Programu, sposoby realizacji i wskaźniki realizacji.....	34
4. Źródła finansowania, monitoring, uwagi podsumowujące.....	37
4.1. Źródła finansowania Programu.....	37
4. 2. Monitoring programu.....	37
4.3. Uwagi podsumowujące.....	37
5. Wykaz tabel i wykresów	39

Wprowadzenie

Program działań samorządupowiatowego na rzecz integracji społecznej i aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych w Powiecie Tomaszowskim, na lata 2015 – 2018 zwany dalej „**Programem**” jest dokumentem służącym realizacji polityki społecznej powiatu wobec jego niepełnosprawnych mieszkańców, a jego przyjęcie jest wykonaniem delegacji zawartej w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Zgodnie, bowiem z tą ustawą celem *rehabilitacji społecznej jest umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym na jak najwyższym poziomie*, a celem *rehabilitacji zawodowej aktywizacja zawodowa rozumiana, jako ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia*. Obowiązek realizacji tych zadań, w tym opracowania i realizacji odpowiednich programów, spoczywa na samorządzie powiatowym

Przygotowany dokument ma za zadanie nakreślenie kierunku, w jakim powinny zmierzać działania podejmowane na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie tomaszowskim. Grupa społeczna ta ma bowiem prawo do aktywnego, niezależnego życia i do korzystania z praw i obowiązków przysługujących na równi wszystkim obywatelom. Program jest spójny ze „*Strategią rozwiązywania problemów społecznych w powiecie tomaszowskim na lata 2015-2020*” oraz innymi dokumentami i programami opracowanymi zarówno na szczeblu krajowym, jak i lokalnym. Jest on kolejnym etapem realizowania polityki prowadzonej w powiecie tomaszowskim na rzecz osób niepełnosprawnych. Stanowi kontynuację Programu Integracji Społecznej Osób Niepełnosprawnych oraz Programu Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych obowiązujących w latach 2011 – 2014 oraz w latach wcześniejszych. W związku z powyższym dzięki doświadczeniu i wiedzy nabytym w trakcie realizacji programu w latach poprzednich możliwe jest lepsze zdiagnozowanie problemów z jakimi osoby niepełnosprawne mierzą się w życiu codziennym.

Opracowując niniejszy program wzięto pod uwagę dane dotyczące podstawowych aspektów związanych ze środowiskiem osób niepełnosprawnych, m.in. takich jak sytuacja społeczna, czy specyficzne potrzeby tejże grupy społecznej. W trakcie tworzenia Programu przeprowadzone zostały konsultacje m.in. z następującymi podmiotami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych:

- Powiatową Społeczną Radą Do Spraw Osób Niepełnosprawnych
- Powiatowym Zespołem do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
- Stowarzyszeniem Rodzin Dzieci i Osób Niepełnosprawnych
- Stowarzyszeniem Pomocna Dłoń
- Fundacją Społeczną RAZEM
- Powiatowym Stowarzyszeniem Emerytów Rencistów i Inwalidów
- Polskim Stowarzyszeniem Diabetyków Oddział Miejsko-Powiatowy
- Fundacją Dar Serc

1. Diagnoza stanu wyjściowego niepełnosprawności w powiecie tomaszowskim

1.1. Specyfika potrzeb osób niepełnosprawnych

Liczne dokumenty międzynarodowe, europejskie, krajowe i lokalne zawierają standardy gwarantujące prawo do pełnego uczestnictwa i równych szans w codziennym życiu. Mimo to niepełnosprawni obywatele w dalszym ciągu nie są traktowani tak, jak pełnosprawni. Osoby te spotykają się z przeróżnymi przejawami dyskryminacji w życiu społecznym i zawodowym, tymczasem powinny zajmować szczególną rolę w polityce państwa przede wszystkim ze względu na liczebność tejże grupy społecznej, ale także ze względu na specyficzne problemy i potrzeby tych osób.

Niepełnosprawność może utrudniać, ograniczać lub całkowicie uniemożliwiać samodzielną egzystencję. W związku ze znajdowaniem się w trudniejszej sytuacji życiowej od reszty społeczeństwa, osobom niepełnosprawnym trzeba stworzyć warunki umożliwiające jak najpełniejsze uczestnictwo w życiu społecznym.

Dla osób niepełnosprawnych udział w życiu społecznym jest niezwykle ważny. Oprócz funkcjonowania w otoczeniu rodzinnym istnieje w osobach tych także potrzeba nawiązywania kontaktów środowiskowych (towarzyskich, sąsiedzkich). Poziom zaspokojenia tych potrzeb zależy od wielu czynników. Niektóre z nich znajdują się poza osobą niepełnosprawną (np. infrastruktura medyczna i rehabilitacyjna, system edukacji czy kultury), jednak istnieją także aspekty równie ważne, a związane bezpośrednio z sytuacją, w której znalazła się dana osoba niepełnosprawna (np. stopień niepełnosprawności, czy rodzaj schorzenia). Od czynników tych zależy, czy osoba niepełnosprawna osiągnie odpowiednie wykształcenie, uzyska zatrudnienie, zapewni sobie materialne warunki życia. Na drodze do zaspokojenia potrzeb osób niepełnosprawnych niezwykle ważne jest także pokonanie funkcjonujących w społeczeństwie, niezwykle trudnych do pokonania barier świadomościowych – bierność, niezrozumienie, niewiedza.

Czynnikiem decydującym o pełnej integracji społecznej osób niepełnosprawnych jest możliwość funkcjonowania na rynku pracy. Wszystkie osoby niepełnosprawne bez względu na przyczyny i rodzaj niepełnosprawności mają prawo do pomocy w zakresie zatrudniania na równi z osobami pełnosprawnymi, zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami. Praca zgodnie z kwalifikacjami jest podstawowym zabezpieczeniem uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społeczno – gospodarczym gminy i powiatu.

Aktywność zawodowa daje osobom niepełnosprawnym możliwość:

- poprawy poczucia własnej wartości,
- uzyskania samodzielności materialnej,

- społecznego kontaktu z innymi osobami,
- partnerskiego udziału osoby niepełnosprawnej w życiu społecznym lokalnej wspólnoty.

W Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych z dnia 1 sierpnia 1997 r. ujęto iż, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, osoby niepełnosprawne mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji. Oznacza więc to prawo osób niepełnosprawnych m.in. do:

dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym,

dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny,

dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną,

nauki w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej,

- *pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych,*
- *pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz korzystania z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga – prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych,*
- *zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym,*
- *życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym: dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu, dostępu do informacji, możliwości komunikacji międzyludzkiej,*
- *posiadania samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych,*
- *pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.*

Do pomocy w rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych oraz zaspokajania wielu ich potrzeb powołane zostały różnego rodzaju instytucje. Obok nich działają także instytucje realizujące potrzeby całego społeczeństwa (zakłady pracy, urzędy, szkoły), które nie tylko mogą, ale i powinny integrować osoby niepełnosprawne z otoczeniem. Wszystkie te instytucje mogą stwarzać warunki do zaspokajania potrzeb życiowych osób niepełnosprawnych.

1.2. Instytucje działające na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie tomaszowskim

Program Integracji Społecznej Osób Niepełnosprawnych na lata 2015 - 2018 stanowić ma kierunek działań podejmowanych w celu pomocy osobom niepełnosprawnym. Osiągnięcie tego celu wymaga współpracy nie tylko władz powiatowych, ale także różnego rodzaju organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych, które mogą zaoferować wsparcie merytoryczne i finansowe realizacji Programu. Na terenie powiatu tomaszowskiego funkcjonuje wiele instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Najważniejsze z nich to:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz Powiatowy Urząd Pracy

Siedziba Starostwa w Tomaszowie Mazowieckim, ul. Św. Antoniego 41. W budynku, na parterze mieszczą się m.in. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Oprócz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowego Urzędu Pracy (*Ul. Konstytucji 3-go Maja 46 w Tomaszowie Mazowieckim*) na terenie powiatu tomaszowskiego działają następujące organizacje instytucje działające na rzecz tej grupy społecznej:

➤ **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**

Tomaszów Maz., ul. Cekanowska 5 oraz

ośrodki pomocy społecznej w gminach powiatu tomaszowskiego

- **Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności**
Tomaszów Mazowiecki, ul. Św. Antoniego 41
- **Warsztat Terapii Zajęciowej przy „Fundacji Społecznej RAZEM”**
Tomaszów Maz., ul. Polna 56a
- **Warsztat Terapii Zajęciowej przy „Stowarzyszeniu Rodzin Dzieci i Osób Niepełnosprawnych”**
Tomaszów Maz., ul. Warszawska 95/97
- **Warsztat Terapii Zajęciowej przy „Stowarzyszeniu Osób Niepełnosprawnych POMOCNA DŁOŃ”**
Będków, Rudnik 10
- **Środowiskowy Dom Samopomocy** dla osób z zaburzeniami psychicznymi, realizujący zadania określone w ustawie o pomocy społecznej oraz ustawie o ochronie zdrowia psychicznego.
Tomaszów Maz., ul. Szkolna 14
- **Ośrodek Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych**
Tomaszów Maz., ul. Jana Pawła II 64/66
- **Dom Pomocy Społecznej Nr1**
Tomaszów Maz., ul. Polna 56,
Tomaszów Maz. ul. Farbiarska 27/29 (Filia)
- **Dom Pomocy Społecznej nr.2**
Tomaszów Maz., ul. Jana Pawła II 37
- **Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy**
Tomaszów Maz., ul. Majowa 1/13
- **Powiatowa Społeczna Rada Do Spraw Osób Niepełnosprawnych**
Tomaszów Maz., ul. Św. Antoniego 41
oraz inne podmioty działające na rzecz osób niepełnosprawnych:
- **Stowarzyszenie Rodzin Dzieci i Osób Niepełnosprawnych**
Tomaszów Maz., ul. Warszawska 95/97
- **Stowarzyszeniu Osób Niepełnosprawnych POMOCNA DŁOŃ**
Będków, ul. Parkowa 3

- **Fundacja Społeczna RAZEM**
Tomaszów Maz., ul. Polna 56a
- **Polski Związek Niewidomych - Koło w Tomaszowie Mazowieckim**
Tomaszów Maz., ul. Św. Antoniego 55
- **Polski Związek Głuchych - Koło w Tomaszowie Mazowieckim**
Tomaszów Maz., ul. Piłsudskiego 57
- **Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Oddział Miejsko – Powiatowy w Tomaszowie Maz.**
Tomaszów Maz., ul. Warszawska 95/97
- **Polskie Stowarzyszenie Diabetyków – Koło Miejskie Nr 2**
Tomaszów Maz., ul. Św. Antoniego 55
- **Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów - Oddział Rejonowy**
Tomaszów Maz., ul. Krzyżowa 12/14
- **Powiatowe Stowarzyszenie Emerytów Rencistów i Inwalidów w Tomaszowie Maz.**
Tomaszów Maz., ul. Niebrowska 14
- **Terenowa Organizacja Emerytów i Rencistów NSZZ „Solidarność” w Niewiadowie**
Niewiadów, ul. Kopernika 20
- **Tomaszowskie Stowarzyszenie Amazonek**
Tomaszów Maz., ul. Warszawska 95/97

1.3. Poziom zaspokajania potrzeb osób niepełnosprawnych w powiecie tomaszowskim w latach poprzednich i występujące niedostatki

1.3.1. Pojęcie „niepełnosprawność” w świetle przepisów.

Nie istnieje jedna, powszechnie uznana definicja niepełnosprawności. Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych za niepełnosprawnych uznaje się *osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwałe lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej*. Ustawa ta określa trzy stopnie niepełnosprawności:

- **Znaczny**– do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie

w warunkach pracy chronionej i wymagającej, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji,

- **Umiarkowany** – *do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych,*
- **Lekki** – *do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.*

Dodatkowo według ustawy: osoby, które nie ukończyły 16 roku życia zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

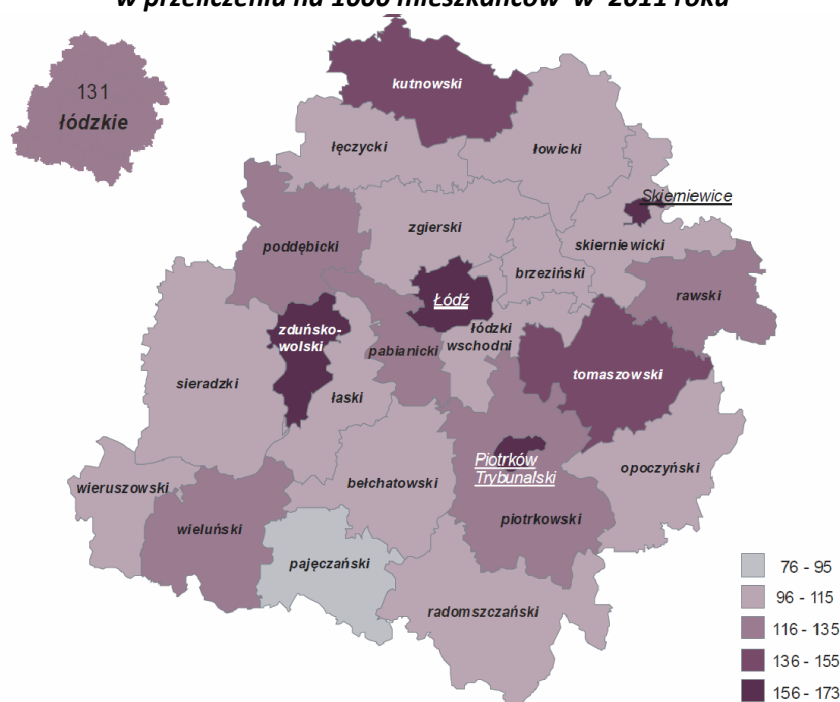
Zgodnie z klasyfikacją Głównego Urzędu Statystycznego zbiorowość osób niepełnosprawnych dzieli się na dwie podstawowe grupy. Osoby niepełnosprawne:

- **prawnie** tj. takie, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony
- **tylko biologicznie** tj. takie, które nie posiadają, ale mają, (odczuwają) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania podstawowych czynności.

1.3.2. Populacja osób niepełnosprawnych w powiecie tomaszowskim na tle kraju, województwa, innych powiatów w województwie łódzkim

Według danych pozyskanych w trakcie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań zebranych przez Główny Urząd Statystyczny w Polsce liczba osób niepełnosprawnych ogółem wynosiła na koniec marca 2011 r. około 4,7 mln (dokładnie 4 697,0 tys.). Tym samym liczba osób niepełnosprawnych w Polsce stanowiła **12,2%** ludności kraju. Dla województwa łódzkiego ten wskaźnik wynosi **13,1%**, natomiast dla powiatu tomaszowskiego **14,1%**. Jak powiat pod tym względem wypada na tle innych powiatów obrazuje poniższa mapa.

Mapa 1. Liczba osób niepełnosprawnych w poszczególnych powiatach województwa łódzkiego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2011 roku

Spisy traktowane są jako jedno z najważniejszych źródeł informacji statystycznej, bowiem należą do podstawowych przekazywników wiedzy o społeczeństwie i jego cechach społeczno-ekonomicznych. Ważne jest jednak to, że wiele osób odmawia udzielania odpowiedzi na pytania, dlatego dane zawarte w raportach z badań społecznych powinny się traktować przede wszystkim jako narzędzie służące planowaniu działań mających na celu rozwiązywanie problemów społecznych.

Brak uniwersalnych narzędzi pomiaru zjawiska niepełnosprawności, rozproszenie danych na temat orzecznictwa (orzeczenia wydaje ZUS, KRUS, powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności) sprawiają, iż powinno się poszukiwać różnymi źródłami statystycznymi na ten temat (np. „Badanie Stanu Zdrowia” (GUS), „BAEL” - Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności” (GUS), Narodowy Spis Powszechny (GUS)). Odpowiedzi na pytania o niepełnosprawność zawsze są subiektywne, oparte na deklaracjach respondentów, dlatego wyniki nie są w pełni porównywalne.

Z danych powstałych na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań wynika, że ogólna liczba osób niepełnosprawnych (w rozumieniu prawnym, czyli z orzeczonym stopniem niepełnosprawności, jak i niepełnosprawnych biologicznie) w powiecie tomaszowskim wyniosła **16 962, co stanowi ok. 14, 1% ogółu mieszkańców. To oznacza wyższy wskaźnik niż średnia dla całego kraju i województwa, ale jednocześnie oznacza spadek w porównaniu do** stanu sprzed kilkunastu lat, ustalonego na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r. Wówczas osób niepełnosprawnych było 18 477, co stanowiło nieco ponad 15% całej populacji mieszkańców powiatu. Udział mężczyzn w tej grupie wynosi 47,6% a kobiet 52,4%. 11 345 osób – ok. 70% - posiadało orzeczenie

o niepełnosprawności, a poniższa tabela obrazuje podział tej grupy ze względu na stopnie niepełnosprawności.

Tabela 1. Osoby niepełnosprawne wg orzeczonych stopni niepełnosprawności

Liczba osób z orzeczoną niepełnosprawnością ogółem	W stopniu znacznym	W stopniu umiarkowanym	W stopniu lekkim	Osoby w wieku 0-15 lat
11 345	2781	5173	2838	553

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Z informacji uzyskanych w Powiatowym Zespole do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Tomaszowie Maz., wynika, że najczęstszą przyczyną niepełnosprawności jest upośledzenie narządu ruchu (05-R), choroby układu oddechowego i krążenia (07-S) oraz choroby neurologiczne (10-N). Natomiast choroby psychiczne i upośledzenia umysłowe stanowiły przyczynę niepełnosprawności w przypadku 7,5% spośród wszystkich osób wobec, których orzeczono niepełnosprawność w latach 2011 – 2014, z zaznaczeniem, że wśród dzieci do 16-go roku życia wskaźnik ten był nieco wyższy – w 2014 r. wyniósł ok. 10%.

A oto jak przedstawia się charakterystyka grupy osób niepełnosprawnych ze względu na kategorie tzw. ekonomiczne.

Tabela 2. Osoby niepełnosprawne w podziale na wiek tzw. ekonomiczny

Osoby niepełnosprawne	W wieku przedprodukcyjnym	W wieku produkcyjnym	W wieku poprodukcyjnym
Kobiety	428	3482	4975
Mężczyźni	471	5178	2428
Ogółem	899	8660	7403

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Podobnie jak w przypadku ogólnej liczby mieszkańców powiatu tomaszowskiego kobiety stanowią grupę dominującą zarówno w ogólnej liczbie osób niepełnosprawnych jak i znacząco przeważają w grupie tych osób w wieku poprodukcyjnym.

1.3.3. Formy i zakres wsparcia osób niepełnosprawnych przez Powiat Tomaszowski w latach 2011 -2014

Analiza społeczno-ekonomiczna niepełnosprawnych korzystających ze wsparcia

1.3.4.1. Rehabilitacja zawodowa – Powiatowy Urząd Pracy

Powiatowy Urząd Pracy w latach 2011-2014 podejmował szereg działań z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Były one ściśle związane z wysokością otrzymanych środków finansowych przeznaczonych w danym roku na ten cel.

Tabela 3. Realizowane zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w latach 2011-2014 ze środków PFRON

Rodzaj realizowanego zadania	2011		2012		2013		2014	
	Ilość osób	Wydatki	Ilość osób	Wydatki	Ilość osób	Wydatki	Ilość osób	Wydatki
Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy	9	204 870	11	314 995	9	239 403	17	359 712
Jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej	4	133 500	5	175 000	4	140 000	3	92 400
Staże	23	101 609	30	132 434	26	120 566	23	131 391
Szkolenia	2	4 992	7	27 500	-	-	3	13 200
RAZEM:	38	444 971	53	649 929	39	499 969	46	596 703

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

W latach 2011-2014 Powiatowy Urząd Pracy w Tomaszowie Mazowieckim w ramach dostępnych środków PFRON zaktywizował 176 osób. Łącznie wydatkowano kwotę 2 191 572 zł.

Duże znaczenie w procesie aktywizacji osób niepełnosprawnych bezrobotnych miały instrumenty finansowane z Funduszu Pracy oraz z Europejskiego Funduszu Społecznego. Należały do nich: prace interwencyjne, roboty publiczne, staże, prace społecznie użyteczne, refundacja doposażenia stanowiska pracy oraz jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej. Udzielono pomocy 470 osobom niepełnosprawnym, na ten cel wydatkowano 2 734 285 zł. Ponadto, Urząd Pracy kierował osoby niepełnosprawne na szkolenia, które były finansowane ze środków Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego. W szkoleniach uczestniczyło 167 osób, wydatkowano 202 208 zł.

Statystyki Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim informują, że na dzień 31.12.2014 roku zarejestrowanych było 647 osób niepełnosprawnych, z czego 561 to osoby niepełnosprawne bezrobotne, a 86 osób to osoby niepełnosprawne poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu.

Analiza stanu populacji osób niepełnosprawnych w latach 2011- 2014 wskazuje, że liczba osób niepełnosprawnych zarówno bezrobotnych jak i poszukujących pracy znacząco wzrosła w 2013 roku. Na dzień 31 grudnia 2014 roku liczba osób niepełnosprawnych zmniejszyła się o 101 osób w stosunku do 2013 roku.

Udział procentowy bezrobotnych niepełnosprawnych w ogólnej liczbie bezrobotnych wzrastał. W roku 2011 procentowy udział tej kategorii bezrobotnych wynosił 7,4% i wzrósł w roku 2014 do 8,9%. Jednakże, pomimo stosunkowo „niewielkiej” skali problemu w odniesieniu do ogółu zarejestrowanych w Urzędzie Pracy, osoby niepełnosprawne niejednokrotnie napotykają trudności w znalezieniu odpowiedniego zatrudnienia, odpowiadającego zarówno posiadanym kwalifikacjom bądź umiejętnościom zawodowym, jak również ograniczeniom zdrowotnym, wynikającym z ich niepełnosprawności. Częściowo sytuacja ta ma związek z niewiedzą i obawami pracodawców w odniesieniu do zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Jednakże świadomość pracodawców w tym zakresie wzrasta z roku na rok. Świadczy o tym zwiększająca się liczba ofert pracy pozyskiwana do realizacji przez Urząd, przeznaczona dla osób niepełnosprawnych.

Szczegółowe dane obrazują przedstawione poniżej tabele i wykresy.

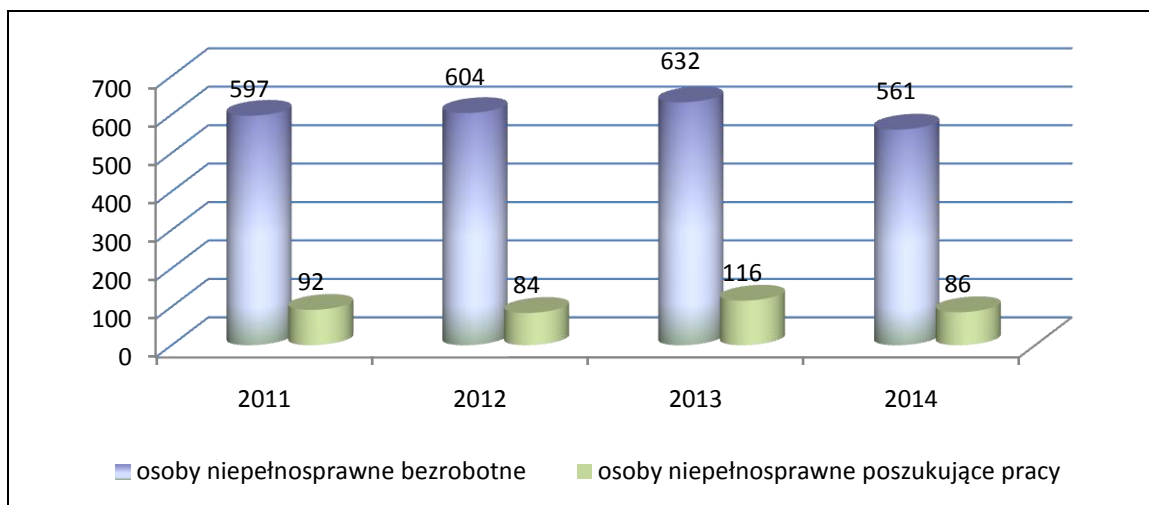
Tabela 4. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2011-2014 [w osobach]

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
Osoby niepełnosprawne bezrobotne	597	604	632	561
Osoby niepełnosprawne poszukujące pracy	92	84	116	86
Razem osoby niepełnosprawne	689	688	748	647

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Liczba osób niepełnosprawnych poszukujących pracy w stosunku do osób niepełnosprawnych bezrobotnych jest zdecydowanie niższa, co może świadczyć o braku zainteresowania aktywizacją zawodową wśród osób posiadających świadczenia pieniężne.

Wykres 1. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011-2014 [w osobach]

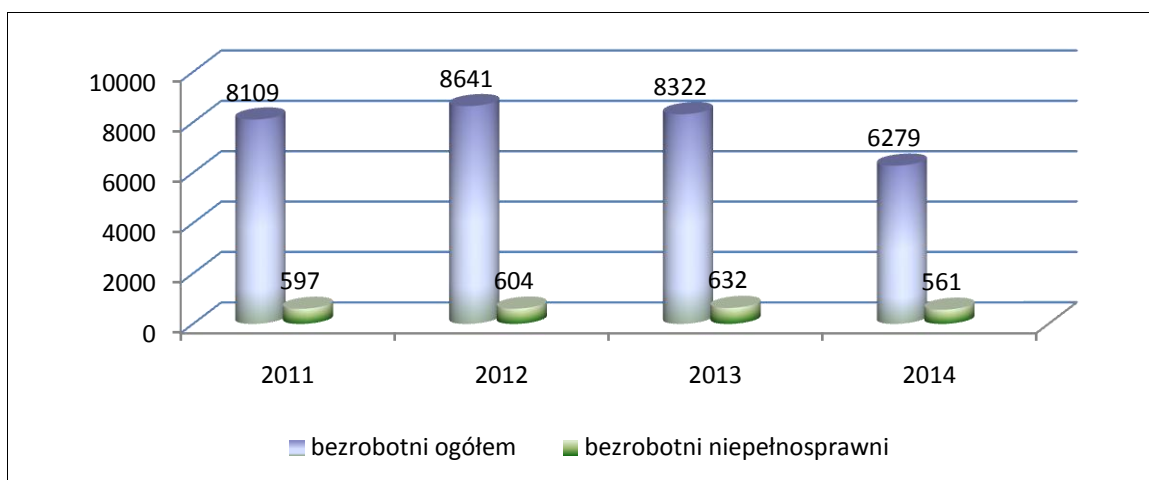
Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Tabela 5. Udział osób niepełnosprawnych bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2011-2014 [%]

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
Bezrobotni ogółem	8109	8641	8322	6279
Bezrobotni niepełnosprawni	597	604	632	561
Udział % w ogólnej liczbie bezrobotnych	7,4%	7,0%	7,6%	8,9%

Źródło: dan Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Wykres 2. Udział osób niepełnosprawnych bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2011-2014

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

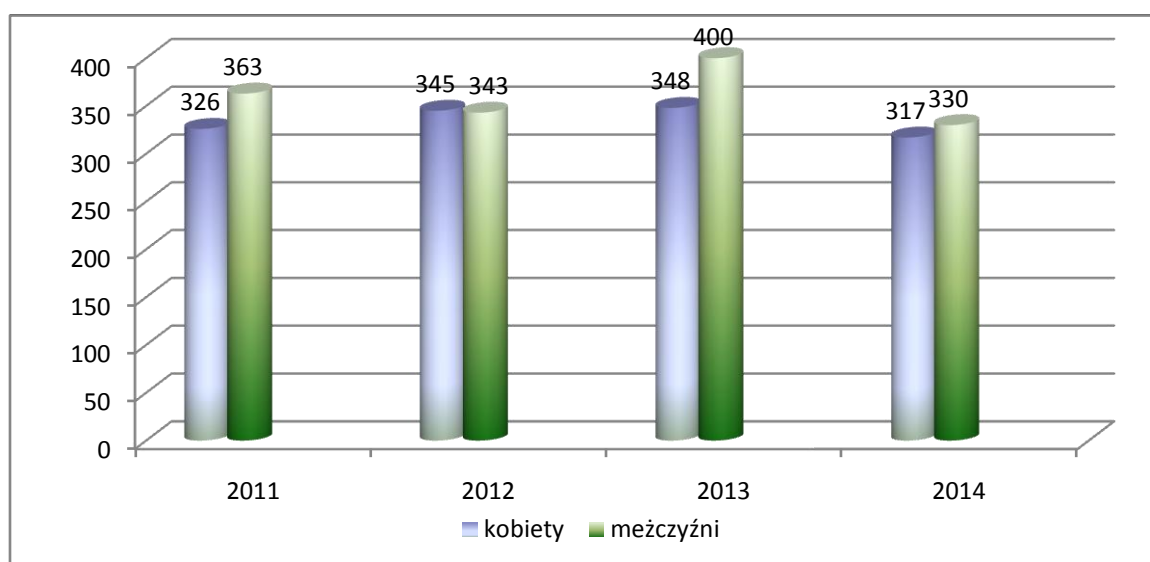
Udział procentowy bezrobotnych niepełnosprawnych w ogólnej liczbie bezrobotnych wzrastał. W roku 2011 procentowy udział tej kategorii bezrobotnych wynosił 7,4% i wzrósł w roku 2014 do 8,9%. Natomiast w liczbach bezwzględnych ilość osób niepełnosprawnych zmalała o 36 osób (w stosunku do stanu z 2011 roku).

Tabela 6. Struktura osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011-2014 według płci

	2011	2012	2013	2014
Kobiety	326	345	348	317
Mężczyźni	363	343	400	330
Razem	689	688	748	647

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Wykres 3. Struktura osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011-2014 według płci

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Z zaprezentowanych danych wynika, że tylko w jednym roku liczba zarejestrowanych w PUP kobiet była wyższa niż mężczyzn, w pozostałych latach więcej było zarejestrowanych mężczyzn. Udział procentowy mężczyzn wynosił odpowiednio w: 2011 r. – 52,7%; 2012 r. – 49,9%; 2013 r. – 53,5%; 2014 r. – 51,0%.

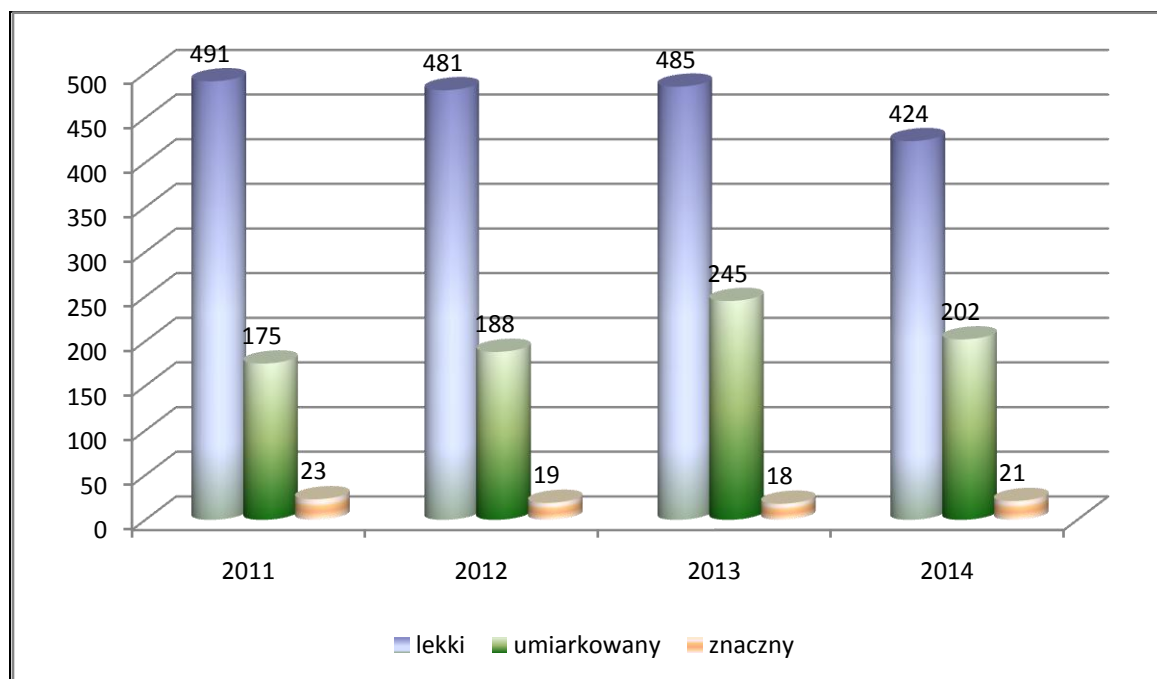
Populacja osób niepełnosprawnych jest wewnątrznie niejednorodna. Elementami różniącymi tę grupę klientów Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim są m.in.: stopień niepełnosprawności, wiek, poziom wykształcenia i czas pozostawania bez pracy, co obrazują poniższe tabele i wykresy.

Tabela 7. Struktura osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011- 2014 wg kryterium stopnia niepełnosprawności [w osobach]

Stopień niepełnosprawności	Liczba osób niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy			
	2011	2012	2013	2014
Lekki	491	481	485	424
Umiarkowany	175	188	245	202
Znaczny	23	19	18	21
Razem:	689	688	748	647

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Wykres 4. Struktura osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011- 2014 wg kryterium stopnia niepełnosprawności [w osobach]

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Najliczniejsza grupa osób niepełnosprawnych to osoby posiadające lekki stopień niepełnosprawności. Udział tych osób wahał się w granicach od 64,9% do 71,3% ogółu zarejestrowanych. Z kolei udział osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności stanowił średnio 29,2%, a ze znacznym 2,9%.

Tabela 8. Liczba osób zarejestrowanych wg kodów niepełnosprawności w latach 2011 – 2014

Kod/Symbol	Schorzenia przyporządkowane	Liczba osób			
		2011	2012	2013	2014
01 – U	Upośledzenie umysłowe	16	5	3	3
02 – P	Choroby psychiczne	49	51	65	54
03 - L	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	38	46	47	47
04 - O	Choroby narządu wzroku	67	69	91	63
05 – R	Upośledzenie narządu ruchu	197	171	193	155
06 - E	Epilepsja	42	46	35	43
07 – S	Choroby układu oddechowego i krążenia	84	88	82	61
08 – T	Choroby układu pokarmowego	12	10	10	9
09 – M	Choroby układu moczowo - pęciowego	12	16	21	20
10 – N	Choroby neurologiczne	82	82	104	103
11 - I	Inne schorzenia (endokrynologiczne, metaboliczne, choroby zakaźne i inne)	80	92	86	81
12 - C	Całościowe zaburzenia rozwojowe	0	0	0	0
Nieustalone		10	12	11	8

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

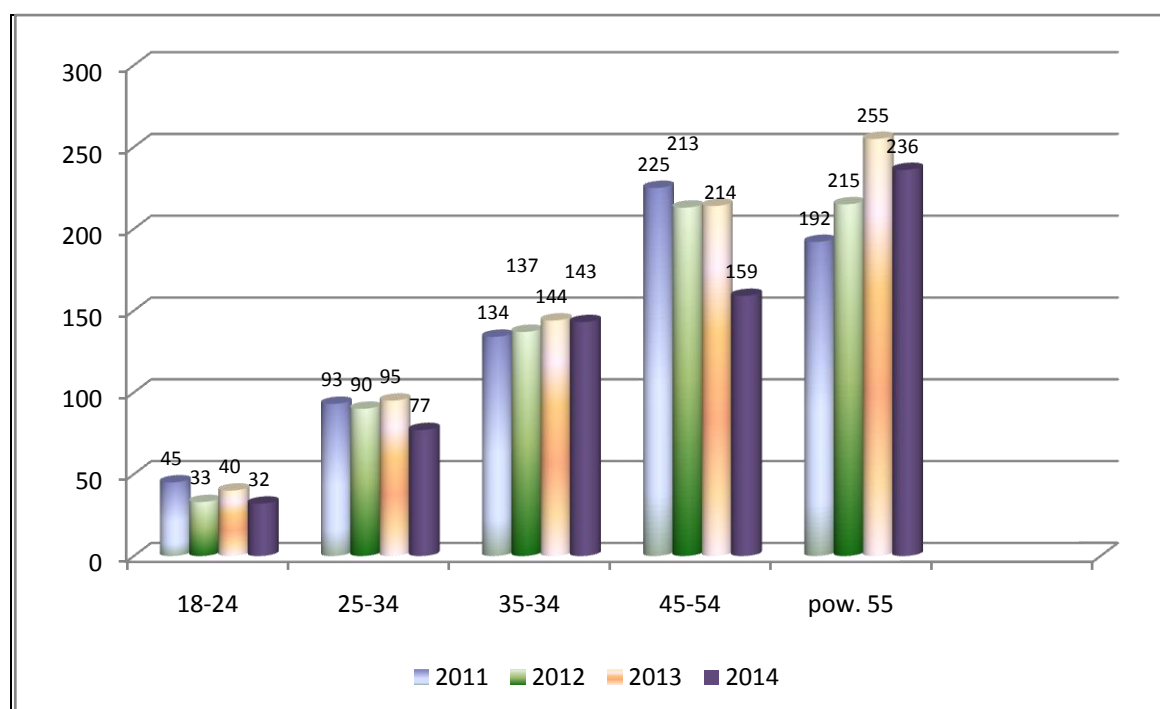
Z przedstawionych danych wynika, że szczególnie trudna jest sytuacja osób z dysfunkcją narządu ruchu, które stanowią najliczniejszą grupę wśród pozostających bez zatrudnienia. Równie liczną grupę stanowią osoby niepełnosprawne ze schorzeniem neurologicznym.

Tabela 9. Struktura wiekowa osób bezrobotnych niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011 -2014 [w osobach]

Wiek osób niepełnosprawnych	2011	2012	2013	2014
18-24	45	33	40	32
25-34	93	90	95	77
35-44	134	137	144	143
45-54	225	213	214	159
pow. 55	192	215	255	236
Razem:	689	688	748	647

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Wykres 5. Struktura wiekowa osób bezrobotnych niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011 -2014 [w osobach]

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

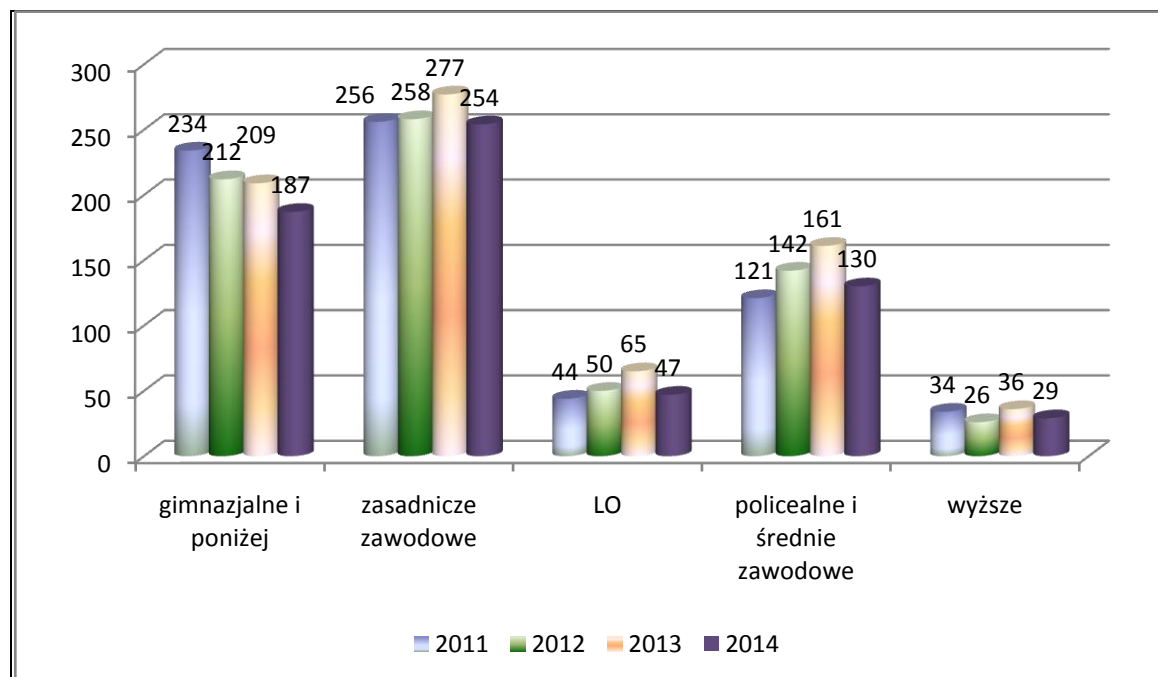
Analiza powyższych danych wskazuje, że najwięcej osób niepełnosprawnych znajdowało się w przedziale wiekowym 55 lat i więcej, z kolei najmniej liczna grupa to osoby w przedziale wiekowym 18-24 lata.

Tabela 10. Struktura osób bezrobotnych niepełnosprawnych według wykształcenia zarejestrowanych w PUP w latach 2011-2014 [w osobach]

Wykształcenie osób niepełnosprawnych	2011	2012	2013	2014
Gimnazjalne i poniżej	234	212	209	187
Zasadnicze zawodowe	256	258	277	254
LO	44	50	65	47
Policealne i średnie zawodowe	121	142	161	130
Wyższe	34	26	36	29
Razem:	689	688	748	647

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Wykres 6. Struktura osób bezrobotnych niepełnosprawnych według wykształcenia zarejestrowanych w PUP w latach 2011-2014 [w osobach]

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

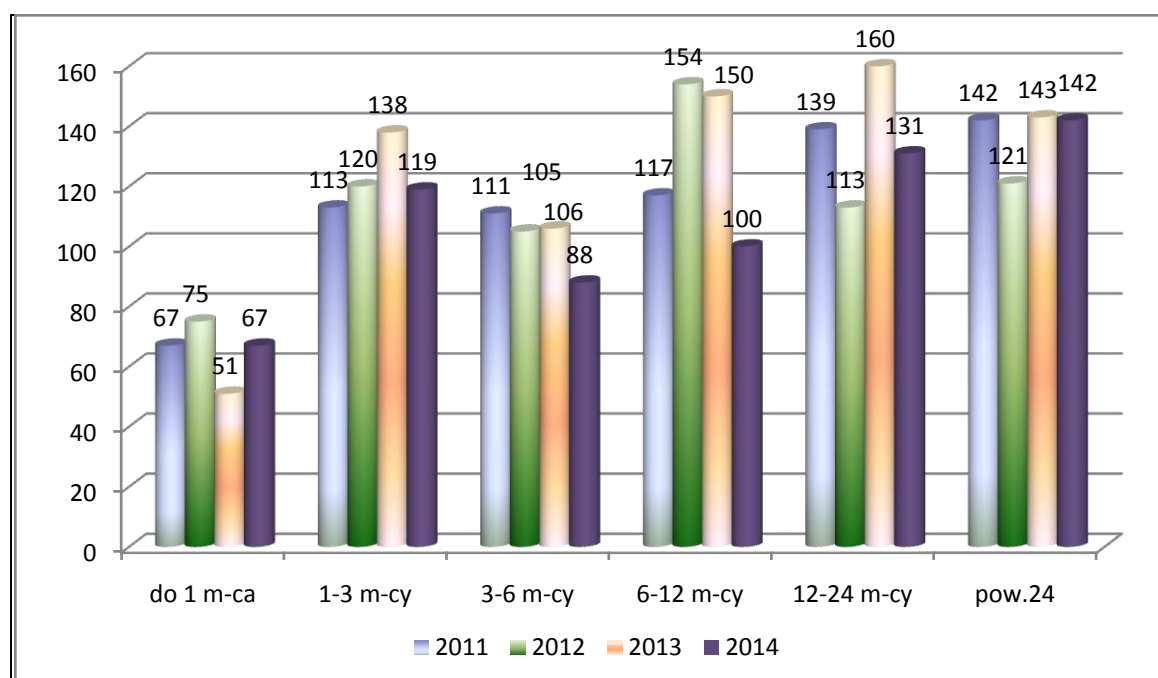
Największa grupa osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy to osoby o niskim poziomie wykształcenia, tj. z wykształceniem zawodowym, gimnazjalnym lub podstawowym. W badanym okresie stanowi ona średnio 68% ogółu zarejestrowanych osób niepełnosprawnych. Z kolei liczebność grupy osób z wykształceniem zawodowym może wskazywać na fakt, że ich kwalifikacje są już zdezaktualizowane, jeśli dodatkowo uwzględnimy dojrzały wiek tych osób.

Tabela 11. Osoby niepełnosprawne według czasu pozostawania bez pracy w latach 2011 -2014 [w osobach]

Czas pozostawania bez pracy	2011	2012	2013	2014
do1m-ca	67	75	51	67
1-3 m-cy	113	120	138	119
3-6 m-cy	111	105	106	88
6-12 m-cy	117	154	150	100
12-24 m-cy	139	113	160	131
powyżej 24 m-cy	142	121	143	142
Razem:	689	688	748	647

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Wykres 7. Osoby niepełnosprawne według czasu pozostawania bez pracy w latach 2011 -2014 [w osobach]

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Powyższe dane wskazują, że bardzo liczną grupę stanowiły osoby pozostające w rejestrach od 12 do 24 miesięcy i powyżej 24 miesięcy. Grupa ta stanowiła średnio 39% ogółu zarejestrowanych. Z punktu widzenia społecznego osoby pozostające bez pracy przez długi czas tracą nawyk pracy, izolują się od otoczenia, częściej ulegają patologiom. Dlatego tak istotne znaczenie mają działania kierowane do tych osób, za realizację których odpowiedzialne są m.in. służby zatrudnienia.

Analiza osób niepełnosprawnych pozostających w rejestrach Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim pozwala wysnuć następujące wnioski:

- udział procentowy osób bezrobotnych niepełnosprawnych w ogóle osób niepełnosprawnych w analizowanym okresie wykazywał tendencję wzrostową;
- udział mężczyzn z orzeczoną stopniem niepełnosprawności był nieznacznie wyższy niż kobiet;
- najliczniejszą grupę wśród niepełnosprawnych klientów Urzędu Pracy stanowiły osoby z orzeczoną lekkim stopniem niepełnosprawności (średnio od 64,9% - 71,3% %)
- przyczyną niepełnosprawności badanej populacji były głównie dysfunkcja narządu ruchu i schorzenie neurologiczne;
- osoby niepełnosprawne najczęściej charakteryzowały się niskim poziomem wykształcenia (średnio 68%) oraz długotrwałym pozostawaniem poza rynkiem pracy;
- średnio 39% ogółu osób niepełnosprawnych to osoby zarejestrowane w PUP powyżej 12 miesięcy.

1.3.4.2. Rehabilitacja społeczna

Zadania wymienione w niżej zamieszczonej tabeli, od 1 do 5 finansowane są z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Przy czym zadanie nr 5 finansowane jest w całości z tego Funduszu, w zadaniu nr 4 wymagany jest co najmniej 10% udział środków własnych powiatu, a w zdaniach 1 – 3 wymagany jest, w niewielkim zakresie, udział środków własnych beneficjentów ostatecznych (niepełnosprawnych korzystających z danej formy wsparcia). Wysokość środków na zadania 1-4 ustalana jest w corocznym limicie dla danego powiatu, natomiast program „Aktywny samorząd” jest jednym z programów specjalnych Funduszu, w których udział powiatu nie jest obowiązkowy. Projekt „Nowa Szansa” finansowany był natomiast z Europejskiego Funduszu Społecznego (89,5% przy 10,5% udziale środków własnych powiatu) w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Tabela 12. Ilość osób niepełnosprawnych korzystających ze wsparcia w ramach zadań realizowanych przez PCPR w latach 2011 - 2014

Lata	Nazwa zadania						
	1.Likwidacja barier funkcjonalnych (w komunikowaniu się, technicznych i architektonicznych)	2. Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	3.Uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych	4.Uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej	5.Program „Aktywny samorząd”	6.Projekt „Nowa Szansa”	Razem
2011	41	400	115	110	-	129	795
2012	103	538	70	110	30	154	1005
2013	28	396	106	125	187	125	967

2014	57	365	100	130	242	127	1021
-------------	----	-----	-----	-----	-----	-----	-------------

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim

Poza wymienionymi w tabeli, w ramach corocznego limitu środków Funduszu realizowane jest jeszcze zadanie: dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych. Beneficjentami są tutaj organizacje społeczne działające na rzecz osób niepełnosprawnych. O dofinansowanie ubiega się każdego roku 10-12 podmiotów, podejmujących ogółem nieco ponad 20 przedsięwzięć o zasięgu powiatowym i ponadpowiatowym. Bierze w nich udział ok. 1000 osób niepełnosprawnych rocznie.

Uczestnicy warsztatów terapii zajęciowej w liczbie 130 biorą udział w zajęciach prowadzonych przez 3 warsztaty działające na terenie powiatu tomaszowskiego. Warsztaty prowadzą następujące podmioty:

- **Stowarzyszenie Rodzin Dzieci i Osób Niepełnosprawnych** – Tomaszów Maz. ul. Warszawska 95/97 - **60** uczestników.
- **Fundacja Społeczna „RAZEM”** – Tomaszów Maz. ul. Polna 56a – **40** uczestników.
- **Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Pomocna Dłoń”** - Rudnik10, gm. Będków – **30** uczestników.

Warsztat terapii zajęciowej stwarza osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji zawodowej i społecznej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Realizacja tego celu odbywa się przy zastosowaniu technik terapii zajęciowej, zmierzających do rozwijania umiejętności wykonywania czynności życia codziennego i zaradności osobistej oraz psychofizycznych sprawności i podstawowych a także specjalistycznych umiejętności zawodowych.

W ramach rehabilitacji społecznej, osoby niepełnosprawne objęte były działaniami ukierunkowanymi na aktywizację zawodową i społeczną poprzez uczestnictwo w dwóch programach finansowanych z funduszy unijnych i krajowych.

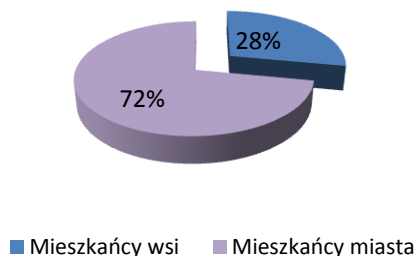
W związku z występującą na terenie powiatu tomaszowskiego dużą liczbą osób niepełnosprawnych, zdecydowano się na podjęcie działań zmierzających do wsparcia tych osób poprzez realizację projektu „Nowa Szansa” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekt był realizowany w latach 2008 – 2014. W czasie jego trwania wsparciem zostało objętych łącznie 1095 beneficjentów, w tym 721 osób niepełnosprawnych, które korzystały m. in. z następujących form wsparcia: doradztwa zawodowego, turnusów rehabilitacyjnych, zakupu aparatu słuchowego, kursu zawodowego, warsztatów aktywnego poszukiwania pracy, warsztatów treningu umiejętności społecznych, konsultacji z pedagogiem/radcą prawnym.

Od 2012 r. realizowany jest program pilotażowy pod nazwą „Aktywny samorząd”, którego głównym celem było wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Osoby objęte wsparciem korzystały m. in. z: pomocy w zakupie i montażu i oprzyrządowania do posiadanego samochodu, pomocy w uzyskaniu prawa jazdy kategorii

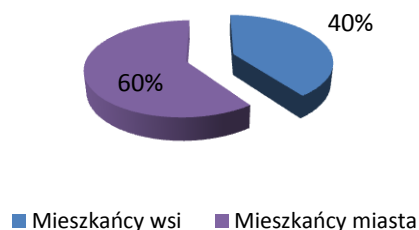
B, pomocy w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, dofinansowania szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania, pomocy w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, pomocy w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, pomocy w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, pomocy w utrzymaniu sprawności technicznej protezy kończyny, pomocy w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.

A oto jak przedstawia się charakterystyka populacji osób niepełnosprawnych korzystających ze wsparcia w ramach rehabilitacji społecznej, według wybranych cech, istotnych także z punktu widzenia kształtowania polityki społecznej wobec niepełnosprawnych, na przykładzie dwóch z trzech najbardziej popularnych form wsparcia: dofinansowania do likwidacji barier funkcjonalnych oraz dofinansowania do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze.

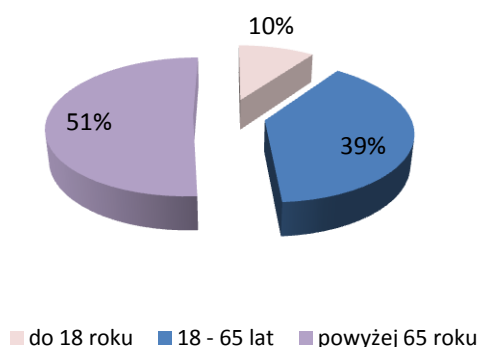
Wykres 8.1. Likwidacja barier funkcjonalnych w 2014 roku w podziale na mieszkańców wsi i miasta

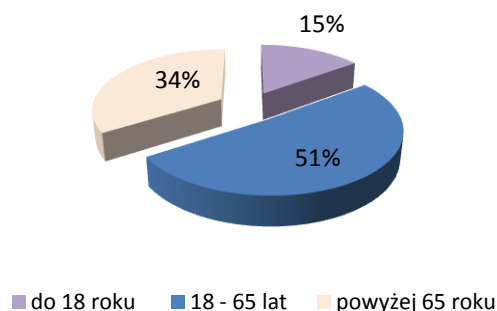
Wykres 8.2. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w 2014 roku w podziale na mieszkańców wsi i miasta

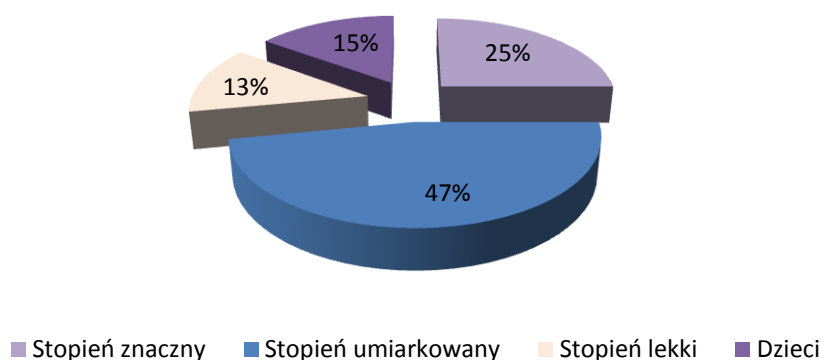
Wykres 9.1. Likwidacja barier funkcjonalnych w 2014 roku według wieku beneficjentów

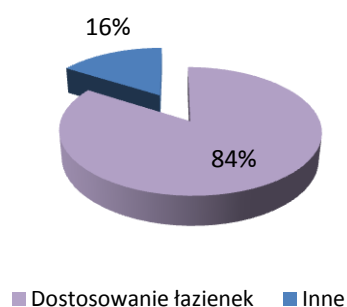
Wykres 9.2. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze w 2014 roku według wieku beneficjentów

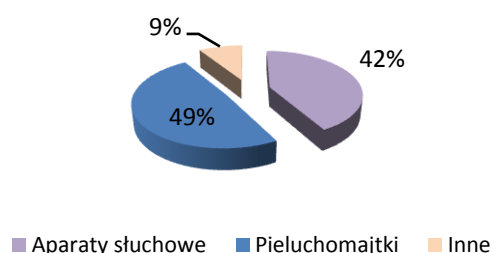
Wykres 10. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocniczne w 2014 roku według stopni niepełnosprawności beneficjentów

Wykres 11.1. Likwidacja barier funkcjonalnych w 2014 roku według rodzajów zadania.

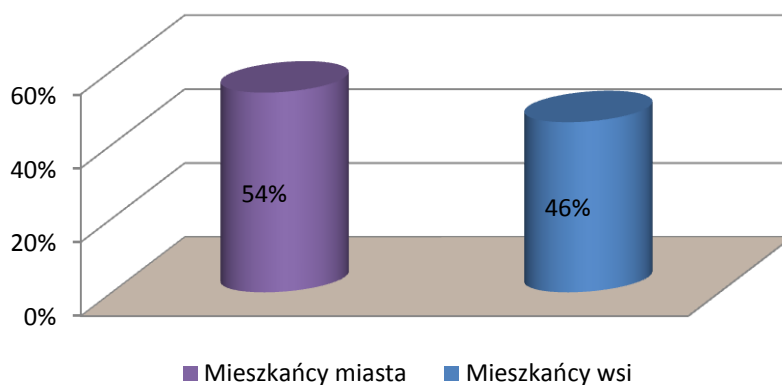
Wykres 11.2. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w 2014 roku według rodzaju sprzętu, przedmiotów i środków

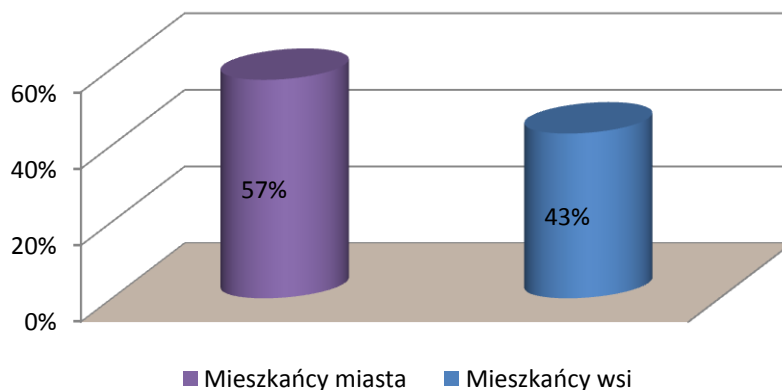
Źródłowykresów 8.1.-11.2.: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim

Wykresy nr 8.1 i 8.2. obrazują podział beneficjentów ze względu na miejsce zamieszkania (miasto lub wieś) i jednoznacznie wskazuje wyraźną przewagę mieszkańców miasta w stosunku 7;3 w przypadku zadania 1 i 3;2 w przypadku zadania 2. Podobnie rzecz się ma w przypadku innych zadań, nieekspozowanych na wykresie. W projekcie „Nowa Szansa” w 2014 r., 71,7% niepełnosprawnych beneficjentów mieszkało w mieście, a tylko pozostałe 28,3% na wsi. W programie „Aktywny samorząd” różnicowanie jest niższe: 53% do 47%, ale też na korzyść miasta. Wpływ na taki wynik wydaje się mieć, co poniekąd oczywiste, oddalenie miejsca zamieszkania od miejsca świadczenia usług, a być może też mniejszy stopień świadomości odnośnie uprawnień związanych z niepełnosprawnością oraz możliwości rehabilitacji na terenie powiatu. Za tą pierwszą przyczyną, jako główną niższego udziału mieszkańców wsi, przemawia jednak przykład warsztatów terapii zajęciowej. Warsztat utworzony w 2008 r. w Rudniku w ciągu kilku lat zwiększył liczbę miejsc o 50% w wyniku rosnącego zainteresowania udziałem w terapii niepełnosprawnych zamieszkujących okoliczne tereny wiejskie. Ogółem, w przypadku warsztatów prawie 41% uczestników pochodzi ze wsi.

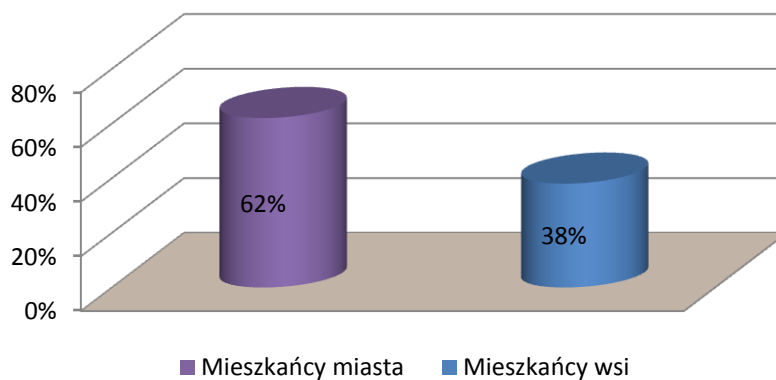
Wykres 12.1. Mieszkańcy powiatu według miejsca zamieszkania

Wykres 12.2. Niepełnosprawni mieszkańcy powiatu według miejsca zamieszkania

Wykres 12.3. Niepełnosprawni mieszkańcy powiatu korzystający ze wsparcia w ramach rehabilitacji społecznej w 2014 r. według miejsca zamieszkania

Źródło wykresów 12.1 – 12.3: dane GUS oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

Podział niepełnosprawnych korzystających z pomocy, ze względu na wiek, co przedstawia wykres 9.1. i 9.2., nie budzi zdziwienia odpowiada, bowiem podziałowi ogółu niepełnosprawnych w powiecie według tej cechy demograficznej (Tabela nr 2). Przewaga osób w podeszłym wieku w przypadku zadania nr 1 staje się bardziej zrozumiała jeśli porównamy ten wynik z wykresem 11.1. Chodzi o przypadki, swego rodzaju „wykorzystywania” osób w podeszłym wieku przez wspólnie zamieszkujące rodziny, do poprawy poziomu funkcjonalności, stanu technicznego, poprawy jakości urządzeń pomieszczeń higieniczno-sanitarnych, w drodze uzyskania dofinansowania do dostosowania ich do potrzeb tychże osób.

Zróżnicowanie tej samej grupy niepełnosprawnych ze względu na stopień niepełnosprawności (wykres 10) też nie może być żadnym zaskoczeniem. Jest bowiem prawie identyczne jak zróżnicowanie według tej cechy całej populacji niepełnosprawnych w powiecie (Tabela nr 1).W obu przypadkach zdecydowanie dominują osoby z orzeczoną umiarkowaną stopniem niepełnosprawności.

Zastanawiające wyniki przynosi natomiast analiza według najbardziej popularnych, wśród niepełnosprawnych, form wsparcia. W przypadku dofinansowania likwidacji barier funkcjonalnych, gdyby nie dofinansowanie dostosowania pomieszczeń higieniczno-sanitarnych, z zadania zostałaby jego szczątkowa forma.Próbie częściowego przynajmniej wyjaśnienia tego wyniku przedstawiono wyżej. Aktualnym, przy tym pozostaje pytanie na ile albo, czy we wszystkich przypadkach owo dostosowanie służy rzeczywiście osobom niepełnosprawnym. W przypadku zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze wysoki udział, obok pieluchomajtek jest aparatów słuchowych. Dowodzi dużej skali osób z zaburzeniami słuchu. To rzeczywiście jest jedna z chorób współczesnej cywilizacji. Z drugiej strony jednak schorzenia laryngologiczne wcale nie są jedną z najczęstszych przyczyn orzekania o niepełnosprawności (str. 17). Tutaj też można się zastanowić nad tym, na ile wpływ na zainteresowanie aparatami słuchowymi ma to, że badania słuchu są często organizowane przez producentów lub handlowców tym sprzętem specjalistycznym i odbywa się w siedzibach tych firm. A także pytanie czy zawsze zasadnym jest, dla dalszych konsekwencji zdrowotnych, przy niewielkim niedosłuchu wspomaganie się odpowiednim aparatem?

Jeszcze istotniejszą kwestią od dokonanej wyżej charakterystyki jest stopień zaspokajania potrzeb zgłoszonych przez osoby niepełnosprawne.A potrzeby te zaspokajane są w stopniu dalece niewystarczającym. Obrazuje to wyraźnie i tabela 13 i wykresy 13.1. oraz 13.2.

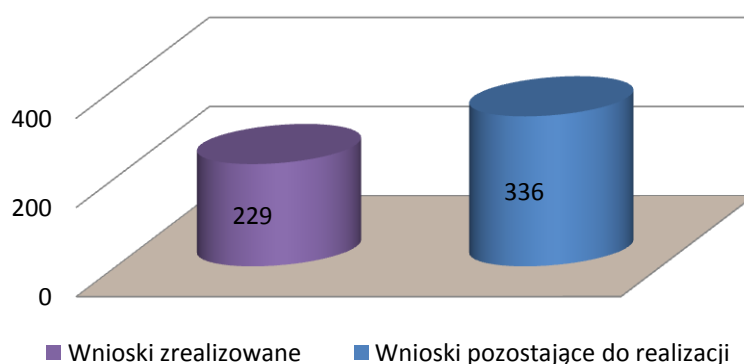
Tabela 13. Ilość wniosków pozostająca do realizacji na dzień 31 grudnia

Lata	Likwidacja barier funkcjonalnych	Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze
2011	175	923
2012	39	528
2013	84	688
2014	68	746

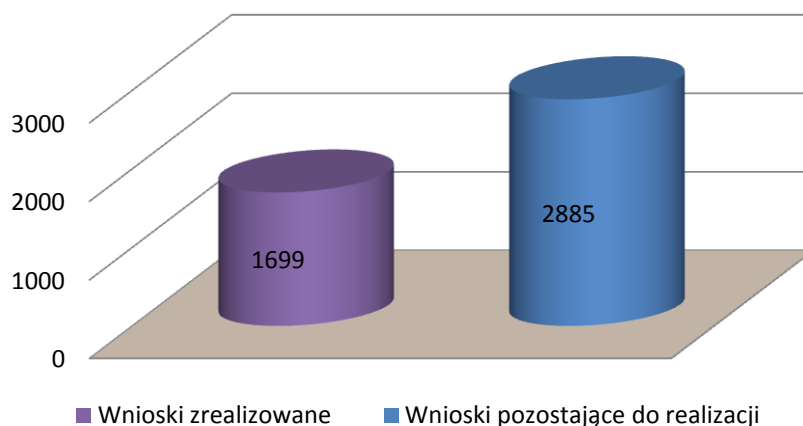
Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim

Czas oczekiwania na realizację wniosku dochodzi do dwóch lat, a i tak został skrócony w porównaniu do lat ubiegłych, kiedy zdarzało się, że niepełnosprawny beneficjent na załatwienie wniosku o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych musiał czekać ponad 3 lata. Ta trudna sytuacja utrzymuje się mimo, że powiat już od kilku lat w ogóle nie dofinansowuje zadania pod nazwą uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych (to trzeci zadanie cieszące się ogromnym zainteresowaniem niepełnosprawnych), po to aby środki „przenieść” na inne zadania, w ramach których zaspokajane są potrzeby i uzupełniane deficyty w istotniejszym stopniu utrudniające lub uniemożliwiające codzienne bytowanie i pełnienie ról społecznych.

Wykres 13.1. Likwidacja barier funkcjonalnych w latach 2011 - 2014; wnioski zrealizowane - wnioski pozostające do realizacji na koniec danego roku

Wykres 13.2. Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2011 - 2014; wnioski zrealizowane - wnioski pozostające do realizacji na koniec danego roku

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim

Przyczyny tego stanu rzeczy są skądinąd oczywiste. To z jednej strony duże zainteresowanie uzyskiwaniem wsparcia. Co jest pewnie konsekwencją i dużej liczby osób niepełnosprawnych w powiecie, ale też i wysokiego stopnia wiedzy na temat możliwości jakie niesie rehabilitacja, istniejących uprawnień, dostępnych form wsparcia itp. Głównym powodem jest jednak, rzecz jasna bardzo znaczny niedobór środków jakie pozostają do dyspozycji samorządu na realizacja zadań na rzecz niepełnosprawnych. Niech to zobrazuje następujące wyliczenie i zestawienie. Aby zrealizować w bieżącym 2015 r. wszystkie wnioski o dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze złożone na dzień 28 lutego br. niezbędna byłaby kwota ok. 900 tys. zł. Identyczne zapotrzebowanie w odniesieniu do dofinansowania likwidacji barier funkcjonalnych opiewa na kwotę ok. 700 tys. zł. – chodzi o potrzeby już zgłoszone, a przecież w trakcie roku pojawiać się będą kolejne. Gdyby wznowić dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych, o które ubiegało się ponad tysiąc osób, potrzebny byłby kolejny 1 mln zł. Do tego trzeba byłoby dodać koszty rehabilitacji zawodowej – w ub. roku 600 tys. zł. to bardzo ograniczony nie do końca wystarczający limit oraz koszty dofinansowania imprez z zakresu kultury, sportu, turystyki i rekreacji – łącznie środki niezbędne do zrealizowania zadań zaległych i bieżących to kwota ok. **4 mln zł.** (bez warsztatów terapii zajęciowej) z warsztatami to już **6 mln zł.** Tymczasem wysokość środków PFRON dla powiatu w ostatnich latach (i w roku bieżącym) kształtowała się następująco:

Tabela 14. Roczny limit środków PFRON dla powiatu tomaszowskiego (w zł.)

Lata	Warsztaty terapii zajęciowej	Rehabilitacja społeczna	Rehabilitacja zawodowa	Razem
2011	1 627 560	763 385	445 000	2 835 945
2012	1 627 560	1 634 874	650 000	3 912 434
2013	1 849 500	720 642	650 000	3 070 142
2014	1 923 480	963 300	596 714	3 483 494
2015	1 923 480	1 441 797		3 365 277

Źródło: dane PCPR w Tomaszowie Mazowieckim i PUP w Tomaszowie Mazowieckim

Jak widać w Tabeli 14 rok 2015 odmiany w analizowanej sytuacji nie przyniesie. Nakład środków jest jeszcze niższy niż w roku ubiegłym.

Wnioski z diagnozy i analizy w obszarze rehabilitacji społecznej:

Mniejszy udział mieszkańców wsi w korzystaniu z dostępnych form rehabilitacji społecznej wydaje się wynikać z oddalenia miejsca zamieszkania od miejsca udzielania wsparcia i związanych z tym często barier transportowych. W mniejszym stopniu, o ile w ogóle ma to miejsce, przyczyna wydaje się tkwić w ograniczonym w stosunku do mieszkańców miasta, zakresie wiedzy w tym przedmiocie.

Kierunek działań, które mogą niwelować te różnice, powinien zakładać promowanie dostępnych form uzyskania dofinansowania do likwidacji tych barier zarówno w odniesieniu do osób fizycznych np. dofinansowanie zakupu odpowiednio oprzyrządowanego samochodu, jak i w odniesieniu do organizatorów transportu zbiorowego (np. samorządy gmin). Poza promowaniem także pomoc merytoryczna i organizacyjna w drodze do uzyskania takiego wsparcia.

Barierą nie do przekroczenia wydaje się być deficyt środków przeznaczonych na zaspokajanie potrzeb osób niepełnosprawnych wynikających, z deficytów zdrowotnych i sprawnościowych. Trudno zakładać, bowiem nagłe np. podwojenie środków na ten cel lub raptowny spadek zainteresowania aplikowaniem o pomoc ze strony samych niepełnosprawnych. Z działań, które pozostają samorządowi do dyspozycji w takiej sytuacji i mogą przynieść poprawę, to wykorzystywanie możliwości, jakie niosą programy specjalne finansowane zarówno z programów krajowych jak i unijnych (w ramach programu „Aktywny samorząd” w latach 2012-2014 została pozyskana przez powiat kwota ponad 1,3 mln. zł.) . Poza tym pozostaje podejmowanie rozwiązań natury prawnej na poziomie lokalnym, ustalających priorytety dla zadań, które usuwają bariery natury fizycznej, uczestnictwa

w życiu społecznym (bariery architektoniczne, techniczne, brak odpowiedniego sprzętu ortopedycznego) bo np. utrudniają lub uniemożliwiają samodzielne opuszczanie mieszkania. Musi się to odbywać, bo innej możliwości nie ma, kosztem innych zadań, których realizacja niewątpliwie służy rehabilitacji społecznej i zawodowej niepełnosprawnych, ale nie w aż tak istotnym stopniu np. turnusy rehabilitacyjne lub nie zawsze w pierwszej kolejności służy osobom niepełnosprawnym np. adaptacja pomieszczeń higieniczno-sanitarnych. Pozostaje jeszcze zacieśnianie partnerskiej współpracy z organizacjami społecznymi, zrzeszającymi i służącymi osobom niepełnosprawnym, które też mają możliwości aplikowania o środki w ramach programów specjalnych. Także rozwijanie i zacieśnianie współpracy z samorządami gmin, które są (powinny być) zainteresowane uczestnictwem swoich mieszkańców np. w terapii zajęciowej i są skłonne partycypować w kosztach likwidacji barier transportowych.

2. Założenia ogólne Programu.

2.1. Zadania samorządu powiatowego z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych

2.1.1. Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej

Zgodnie z art. 35a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych do zadań powiatu należy w szczególności:

- 1) *opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych;*
- 2) *współpraca z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowywaniu i realizacji wyżej wymienionych programów;*
- 3) *udostępnianie na potrzeby Pełnomocnika i samorządu województwa oraz przekazywanie właściwemu wojewodzie uchwalonych przez radę powiatu programów oraz rocznej informacji z ich realizacji;*
- 4) *finansowanie z Funduszu wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji, w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu;*
- 5) *pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie;*
- 6) *przyznawanie środków, na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej;*
- 7) *zwrot dodatkowych kosztów pracodawcy w związku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych, skierowanych do pracy przez powiatowy urząd pracy;*
- 8) *zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy w zakresie czynności ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem, a także czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonywania przez pracownika niepełnosprawnego na stanowisku pracy;*
- 9) *zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy zatrudnionej osoby niepełnosprawnej*
- 10) *współpraca z organami rentowymi w zakresie wynikającym z odrębnych przepisów;*
- 11) *doradztwo organizacyjno-prawne i ekonomiczne w zakresie działalności gospodarczej lub rolniczej podejmowanej przez osoby niepełnosprawne;*
- 12) *współpraca z właściwym terenowo inspektorem pracy w zakresie oceny i kontroli miejsc pracy osób niepełnosprawnych*

2.1.2. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej

Zgodnie z art. 35a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych do zadań powiatu należy:

1) opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych

w zakresie:

a) rehabilitacji społecznej,

b) przestrzegania praw osób niepełnosprawnych;

2) współpraca z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowywaniu i realizacji programów, o których mowa w pkt 1;

3) udostępnianie na potrzeby Pełnomocnika i samorządu województwa oraz przekazywanie właściwemu wojewodzie uchwalonych przez radę powiatu programów, o których mowa w pkt 1, oraz rocznej informacji z ich realizacji;

4) podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności;

5) opracowywanie i przedstawianie planów zadań i informacji z prowadzonej działalności oraz ich udostępnianie na potrzeby samorządu województwa;

6) współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób;

7) dofinansowanie:

a) uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,

b) sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,

c) zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,

d) likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,

e) rehabilitacji dzieci i młodzieży,

f) usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika;

8) dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej;

9) zlecenie zadań zgodnie fundacjom i organizacjom pozarządowym.

2.2.Czas trwania i zasięg Programu.

Termin rozpoczęcia realizacji Programu:**dzień przyjęcia Programu przez Radę Powiatu w Tomaszowie Mazowieckim**

Termin zakończenia realizacji Programu:**31 grudnia 2018 roku.**

Program obejmuje swoim zasięgiem **obszar powiatu tomaszowskiego.**

2.3.Odbiorcy Programu

Program dotyczy sytuacji osób niepełnosprawnych zamieszkujących powiat tomaszowski. Zgodnie z danymi statystycznymi przedstawionymi w części 1.3.2. problem ten dotyczy pośrednio lub bezpośrednio ponad 14% mieszkańców (co siódmego mieszkańca powiatu). Trzeba nadmienić, że mimo iż Program dotyczy osób niepełnosprawnych to nie jest skierowany tylko do tej grupy społecznej, ale także do kilku tysięcy osób będących członkami rodzin, w których funkcjonują na co dzień osoby niepełnosprawne.

Jego adresatami są także m.in. przedsiębiorcy chcący zatrudniać w swoich przedsiębiorstwach osoby niepełnosprawne zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tomaszowie Maz, ale także jest on podstawą do aplikowania o dodatkowe (poza corocznym limitem dla powiatu) środki z funduszy krajowych i unijnych.

2.4.Wartość dodana Programu

Wspomaganie integracji społecznej i aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych oprócz celów opisanych w rozdziałach wcześniejszych powinno także przyczynić się do poprawy życia pozostałych członków rodzin osób niepełnosprawnych, którzy na co dzień muszą zmagać się z alienacją i wykluczeniem społecznym swoich krewnych. Ta grupa ludzi też powinna otrzymywać właściwe formy wsparcia. Rodzina odgrywa przecież ogromną rolę w trakcie pokonywania barier, z którymi stykają się na co dzień osoby niepełnosprawne. Bliscy nie tylko spełniają funkcję opiekuńczą i zapewniają materialny poziom życia, ale co równie ważne określają kierunek działań życiowych osoby niepełnosprawnej, inspirują ją do aktywności i wspierają psychicznie. Na rodzinie również spoczywa opieka, pielęgnacja jednego, a czasem kilku jej niepełnosprawnych członków.

Realizacja programu przy ścisłej współpracy wielu organizacji i instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych wpłynąć powinien na widoczną poprawę życia tejże grupy społecznej w powiecie tomaszowskim. Przede wszystkim chodzi o zapewnienie osobom niepełnosprawnym aktywnego i godnego życia, w czym pomóc ma dążenie do zaspokajania potrzeb wynikających z niepełnosprawności, podnoszenie świadomości w zakresie przysługującym praw, ale także podejmowanie różnego rodzaju działań eliminujących niechęć społeczeństwa do osób niepełnosprawnych.

3. Cel ogólny, cele szczegółowe Programu, sposoby realizacji i wskaźniki ewaluacji.

Cel ogólny	Cele szczegółowe	Sposoby realizacji	Wskaźniki ewaluacji
Integracja społeczna i aktywizacja zawodowa niepełnosprawnych mieszkańców powiatu zmierzająca do uzyskania lub odzyskania przez nich zdolności do samodzielności	Zapewnienie dostępu do odpowiednich form rehabilitacji społecznej jak największej liczbie niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> -ustalenie odpowiednich zasad wyboru zadań i podziału środków w ramach corocznego limitu PFRON dla powiatu, -aplikowanie o środki w ramach programów specjalnych z funduszy celowych krajowych i unijnych, -upublicznianie informacji o działaniach powiatu, a także informacji o prawach osób niepełnosprawnych na obszarach wiejskich -podejmowanie i wspomaganie działań na rzecz likwidacji barier transportowych, w tym we współpracy z samorządami gminnymi 	<ul style="list-style-type: none"> -ilość osób objętych wsparciem, -ilość osób objętych wsparciem, -kwota Śródków pozyskanych w ramach programów specjalnych, -ilość akcji promocyjnych/informacyjnych, -ilość zawartych umów z osobami fizycznymi, -ilość zawartych umów z gminami
	Wspomaganie motywacji osób niepełnosprawnych do podejmowania własnych działań i inicjatyw	<ul style="list-style-type: none"> -promowanie wizerunku osoby niepełnosprawnej zintegrowanej i zaktywizowanej, np. za pośrednictwem mediów, -upublicznianie informacji o korzyściach wynikających z aktywności zawodowej i uczestnictwa w życiu społecznym 	<ul style="list-style-type: none"> -ilość akcji promocyjnych, - Ilość akcji promocyjnych/informacyjnych
	Wzmacnianie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> -zlecenie zadań do realizacji, -wspieranie finansowe, organizacyjne działań sektora pozarządowego, w tym mających na celu rozwijanie różnych 	<ul style="list-style-type: none"> -Ilość zawartych umów, -Ilość udokumentowanych przypadków wsparcia, -ilość wolontariuszy, -ilość zawartych umów o wolontariat.

funkcjonowania w społeczeństwie		form terapii, wspomaganie rozwoju, poprawiania warunków życia itp. , -korzystanie z możliwości jakie daje wolontariat	
	Wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy i zatrudniania osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> – Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej – zwrot części kosztów poniesionych na wynagrodzenie oraz składek na ubezpieczenia społeczne w ramach prac interwencyjnych, robót publicznych, prac społecznie użyteczne – Zapewnienie zdobycia doświadczenia zawodowego przez uczestnictwo w stażach 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba powstałych nowych miejsc pracy - liczba osób objętych wsparciem w ramach prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych - liczba osób skierowanych na staż
	Wspieranie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia	– Udzielanie środków na podjęcie działalności gospodarczej	-liczba osób niepełnosprawnych podejmujących własną działalność
	Podnoszenie kwalifikacji i poprawa konkurencyjności zawodowej osób niepełnosprawnych	– Finansowanie kosztów szkoleń przygotowujących osoby niepełnosprawne do podjęcia zatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zorganizowanych szkoleń, - liczba osób uczestniczących w szkolenia
	Promocja aktywnych postaw osób niepełnosprawnych na rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> – Indywidualne rozmowy doradcy klienta prowadzone z osobami niepełnosprawnymi – Opracowanie indywidualnych planów działania (IPD) – Organizowanie giełd pracy, spotkań 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób objętych pomocą doradcy klienta - liczba osób dla których opracowano IPD - liczba zorganizowanych giełd, spotkań

		<p>rekrutacyjnych dla osób niepełnosprawnych</p> <ul style="list-style-type: none"> – Pozyskiwanie ofert pracy na otwartym rynku pracy i w zakładach pracy chronionej – Upowszechnienie informacji o możliwościach zatrudniania osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy oraz o korzyściach dla pracodawców – Współpraca z organami rentowymi (renty szkoleniowe przyznane przez ZUS) 	<ul style="list-style-type: none"> -liczba pozyskanych miejsc pracy - uruchomienie podstrony www dla osób niepełnosprawnych; - ilość kontaktów z pracodawcami - liczba zaktywizowanych osób pobierających rentę szkoleniową
	<p>Wzrost poziomu świadczonych usług na rzecz osób niepełnosprawnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Doskonalenie kwalifikacji pracowników PUP poprzez uczestnictwo w szkoleniach 	<p>Liczba zorganizowanych szkoleń, Liczba osób uczestnicząca w szkoleniu</p>

4. Źródła finansowania, monitoring, uwagi podsumowujące

4.1. Źródła finansowania Programu

- Państwowy Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Fundusz Pracy ,
- fundusze unijne,
- budżet powiatu,
- ewentualnie budżety gmin.

4.2. Monitoring programu

Program ma charakter otwarty. Oznacza to, że w trakcie realizacji możliwe będzie poszerzanie go o nowe obszary działań nieokreślone dokładnie w niniejszym dokumencie, ale także możliwe będzie podejmowanie innych różnorodnych inicjatyw i działań na rzecz osób niepełnosprawnych, a także angażowanie w realizację programu nowych podmiotów, uczestników.

Realizatorami programu są Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz Powiatowy Urząd Pracy przy współudziale organizacji pozarządowych, w szczególności prowadzących warsztaty terapii zajęciowej. Koordynatorem całego programu jest Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Koordynator ujmuje informację realizacji programu w corocznym sprawozdaniu z działalności PCPR.

Nadzór nad realizacją programu prowadzony jest przez Zarząd Powiatu oraz Starostę Tomaszowskiego.

4.3. Uwagi podsumowujące.

Niepełnosprawność wciąż traktowana jest jak odmienność. Wynika to z nieznamomości problemów osób niepełnosprawnych, braku doświadczeń w kontaktach z nimi, co jest przyczyną nieumiejętności zachowania się wobec tej grupy społecznej. Wszystko to może wywołać poczucie alienacji i wycofania się z podejmowanych działań związanych z pokonywaniem różnorodnych barier. Brak akceptacji społecznej i nietolerancja utrudniają akceptację samych siebie i nie sprzyjają nawiązywaniu kontaktów społecznych. Tak więc uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym zależy nie tylko od nich samych, ale również od społeczeństwa, które tworzy klimat i warunki, w których te osoby znajdują swoje miejsce obok ludzi sprawnych.

Dotychczasowe efekty działań na rzecz osób niepełnosprawnych, podejmowanych przez administrację publiczną, szereg instytucji i sektor pozarządowy, świadczą o znacznym postępie w zakresie wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich społecznemu wykluczeniu. Sprzyjają temu również pozytywne zmiany zachodzące w świadomości społecznej, polegające na rozumieniu równości praw osób bez względu na

ich kondycję psychofizyczną. Tworzy się coraz więcej specjalnych programów integracji społecznej i gospodarczej, które mają uwzględniać interesy wszystkich obywateli, w tym również osób niepełnosprawnych. Jednak w dalszym ciągu osoby niepełnosprawne napotykać zbyt wiele przeszkód, by mogły w pełni z tych praw korzystać.

Wprowadzenie w życie działań i inicjatyw zawartych w niniejszym dokumencie uzależnione będzie od wielu czynników. Do ich realizacji nie wystarczą bowiem tylko działania podejmowane przez instytucje samorządowe. Konieczne jest także zaangażowanie innych podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych m.in. fundacji, stowarzyszeń, związków. Niezwykle istotna jest także aktywna postawa osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin. Dopiero zintegrowanie wszystkich działań i inicjatyw usprawnić może system pomocy osobom niepełnosprawnym. Warto także wspomnieć o tym, że zasięg podejmowanych przedsięwzięć determinować będzie wielkość środków finansowych przeznaczonych dla jednostek samorządowych.

5. Wykaz tabel i wykresów.

1. Tabela 1. Osoby niepełnosprawne wg orzeczonych stopni niepełnosprawności
 2. Tabela 2. Osoby niepełnosprawne w podziale na wiek tzw. Ekonomiczny
 3. Tabela 3. Realizowane zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w latach 2011-2014 ze środków PFRON
 4. Tabela 4. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2011-2014 [w osobach]
 5. Tabela 6. Struktura osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011-2014 według płci
 6. Tabela 6. Struktura osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011-2014 według płci
 7. Tabela 7. Struktura osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011-2014 wg kryterium stopnia niepełnosprawności [w osobach]
 8. Tabela 8. Liczba osób zarejestrowanych wg kodów niepełnosprawności w latach 2011 – 2014
 9. Tabela 9. Struktura wiekowa osób bezrobotnych niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011 -2014 [w osobach]
 10. Tabela 10. Struktura osób bezrobotnych niepełnosprawnych według wykształcenia zarejestrowanych w PUP w latach 2011-2014 [w osobach]
 11. Tabela 11. Osoby niepełnosprawne według czasu pozostawania bez pracy w latach 2011 -2014 [w osobach]
 12. Tabela 12. Ilość osób niepełnosprawnych korzystających ze wsparcia w ramach zadań realizowanych przez PCPR w latach 2011 – 2014
 13. Tabela 13. Ilość wniosków pozostająca do realizacji na dzień 31 grudnia
 14. Tabela 14. Roczny limit środków PFRON dla powiatu tomaszowskiego (w zł.)
-
1. Wykres 1. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011-2014 [w osobach]
 2. Wykres 2. Udział osób niepełnosprawnych bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2011-2014
 3. Wykres 3. Struktura osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011-2014 według płci
 4. Wykres 4. Struktura osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011- 2014 wg kryterium stopnia niepełnosprawności [w osobach]
 5. Wykres 5. Struktura wiekowa osób bezrobotnych niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w latach 2011 -2014 [w osobach]

6. Wykres 6. Struktura osób bezrobotnych niepełnosprawnych według wykształcenia zarejestrowanych w PUP w latach 2011-2014 [w osobach]
7. Wykres 7. Osoby niepełnosprawne według czasu pozostawania bez pracy w latach 2011 -2014 [w osobach]
8. Wykres 8.1. Likwidacja barier funkcjonalnych w 2014 roku w podziale na mieszkańców wsi i miasta
9. Wykres 8.2. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w 2014 roku w podziale na mieszkańców wsi i miasta
10. Wykres 9.1. Likwidacja barier funkcjonalnych w 2014 roku według wieku beneficjentów
11. Wykres 9.2. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w 2014 roku według wieku beneficjentów
12. Wykres 10. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w 2014 według stopni niepełnosprawności beneficjentów
13. Wykres 11.1. Likwidacja barier funkcjonalnych w 2014 roku według rodzajów zadania
14. Wykres 11.2. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w 2014 roku według rodzaju sprzętu, przedmiotów i środków
15. Wykres 12.1. Mieszkańcy powiatu według miejsca zamieszkania
16. Wykres 12.2. Niepełnosprawni mieszkańcy powiatu według miejsca zamieszkania
17. Wykres 12.3. Niepełnosprawni mieszkańcy powiatu korzystający ze wsparcia w ramach rehabilitacji społecznej w 2014 r. według miejsca zamieszkania
18. Wykres 13.1. Likwidacja barier funkcjonalnych w latach 2011 – 2014; wnioski zrealizowane – wnioski pozostające do realizacji na koniec danego roku
19. Wykres 13.2. Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2011 – 2014; wnioski zrealizowane – wnioski pozostające do realizacji na koniec danego roku